

Hírek, események News, events

A hazai termék-külkereskedelmi statisztika egyedülálló innovációval felkerült az európai dobogóra – Számos jelentős eredménnyel zárult az Intrastat 2.0 fejlesztés, amely szolgáltatásszemléletű, innovációorientált szakstatisztika kialakítását tűzte ki célul. Azzal, hogy az Európai Unió 2022-ben bevezette a tagállamok közötti összehangolt külkereskedelmimikroadat-cserét (micro data exchange – MDE), a Központi Statisztikai Hivatalnak (KSH) elsődlegesen fel kellett készülnie a jogszabályi kötelezettség teljesítésére. Ennek keretében minden tagállam megküldi egymásnak az exportra vonatkozó adatait, ami által az adatszolgáltató vállalatok által beküldött *Intrastat-beérkezés*-jelentések tartalma összehasonlíthatóvá vált az átvett MDE-adatokkal, lehetővé téve az adatok konzisztenciavizsgálatát. Az MDE mellett unión kívüli relációban a vámáru-nyilatkozatokon alapuló mikroadatcserét (customs data exchange – CDE) is meg kellett valósítani.

A BPR-szemléletű (business process re-engineering) Intrastat 2.0 projekt célja az volt, hogy az MDE-adatok felhasználásával, valamint új statisztikai és adatfeldolgozási módszertanok kidolgozásával teljesen új alapokra kerüljön a termék-külkereskedelmi statisztika adat-előállítási folyamata: outputszemléletben, innovatív megoldásokkal, megfelelvén a kor mai követelményeinek, egyszerre javítva a hatékonyságot, az adatminőséget és az időszerrűséget. Ambíció volt az is, hogy megfelelvén a hivatal 2030-ra vonatkozó víziójának az uniós rangsorokban (például az adatok publikációs ideje vagy az adatszolgáltatói teher-csökkenés mértéke esetében), előkelő helyre kerüljön a hazai termék-külkereskedelmi statisztika.

A fejlesztés előrehaladott pontján, amikor már az új folyamatok átfutási ideje, a tervezett publikációs határidők tarthatósága került tesztelésre, problémát jelentett a volumenindex deflátoraként használt külkereskedelmiár-adatok 5 napos feldolgozási ideje, illetve további, a részfolyamatokhoz kapcsolódó 1-2 napos tevékenységek. Ezek visszavetették volna a piacra kerülési időre kitűzött eredeti

terveket. Menet közben kibővült a projekt hatóköre, és elindult a külkereskedelmi árak statisztikai adat-előállítási folyamatának a teljes megújítása is, a stratégiai tervek is kiegészültek további hatékonyságnövelési és minőségjavítási elvárásokkal.

Az Intrastat 2.0 fejlesztés a hivatal 6 stratégiai fő iránya közül 5-re is hatással volt, legjelentősebb mértékben a hasznosság és a hatékonyság céljait tudta szolgálni.

A legfontosabb vívmány 2025. február 28-án – a tárgyhót követő 28. napon – vált a felhasználók számára is kézzel foghatóvá. Ekkor került először publikálásra az új folyamat eredményeként összeállított havi gyorstájékoztató, amely az elmúlt két évtizedben megszokottaktól eltérően már a részletes adatokat is tartalmazta. Ezzel egyidejűleg a hazai felhasználók számára a részletes adatok a tájékoztatási adatbázisban is hozzáférhetővé váltak, míg korábban a részletes adatokat közlő gyorstájékoztató rendszerint a tárgyidőszak lezárását követő 60. nap után került publikálásra (második közlés). Az EU részére a részletes adatok a tárgyhót követő 39. napon váltak elérhetővé, ami a következő tárgyidőszakkal 28 napra rövidül. Ezzel az eredménnyel a KSH – az előzetes és a részletes adatok összesített publikációs idejét figyelembe véve – egyértelműen európai vezető pozíciót ér el. Összehasonlításképpen: Svédország a tárgyhó lezárását követő 27. napon közlést teszi össze-sítő adatait, de részletes adatai csak az 58. napon kerülnek publikálásra, az összesítésben második Spanyolország pedig, ahol az első közléssel hozzáférhetővé válnak a részletes adatok, csak a tárgyhót követő 35. napon tudja ezt megvalósítani.

A hatékonyság növeléséhez hozzájárult az Intrastat-adatszolgáltatók számának 39%-os csökkentése (a 2024-es bázisához viszonyítva), valamint az OSAP 1005 adatgyűjtés teljes kiváltása is.

A projekt nemzetközi eredményei önmagukért beszélnek, hiszen 2 fejlett statisztikai rendszer – az Eurostat és az osztrák statisztikai hivatal – képviselői jelezték érdeklődésüket a hazai fejlesztés vívmányai iránt. 2024 decem-

berében és idén januárban került sor a tudás-transzferre, az Eurostat részéről közvetlen outputként előállt egy 30 oldalas dokumentum, amelyben összegezték a tapasztalatokat. Osztrák részről további konzultációs lehetőséget kértek már a publikált adatok ismeretében, elsősorban a publikációs idők csökkentésére vonatkozó célokkal kapcsolatban, amelyek szerint a részletes adatok uniós kiküldése 62 nap helyett 39 napra is megvalósítható, sőt, február hónaptól ezt tovább rövidítve a KSH már 27–29 nappal a tárgyidőszakot követően átadja az adatokat az Eurostatnak. Ausztriának ez most még átlagosan 67 napba telik. Ezzel az eredménnyel a publikációs idők tekintetében egyértelműen európai vezető pozíciót ért el a termék-külkereskedelmi statisztika. A nemzetközi eredmények közül kiemelendő továbbá, hogy az Eurostat által mért 2022-es bázisidőszakhoz viszonyítva mintegy 4000-rel csökkent (kb. 50%) az adatszolgáltatásra kijelölt vállalatok száma az *Intrastat-beérkezés-kérdőív* (OSAP 2012) esetében. A közel 50%-os relatív adatszolgáltatói terhek-csökkentés az uniós országai között az előkelő második helyezés megszerzéséhez volt elegendő a teljes Intrastat-beérkezésre vonatkozó adatgyűjtést megszüntető és azt MDE-adatok felhasználásával kiváltó Észtország mögött.

Az Intrastat 2.0 projekt, valamint a köré szerveződő alprojektek 360 fokban lefedik a termék-külkereskedelmi statisztika teljes adat-előállítási folyamatát az adatgyűjtéstől a publikációig, amelyek előtt az MDE és CDE korábban említett, 2022. évi bevezetése nyitotta meg az utat.

Az Intrastat 2.0 projekt legfontosabb alapköve az útvonalfüggőség¹ felszámolása volt, a bevált gyakorlatok helyett új út kitaposását vállalta fel annak minden kockázatával. Az Intrastat 2.0 projektben felszámolásra kerültek a termék-külkereskedelmi statisztika – sok esetben két évtizedre visszanyúló – függőségei, és a folyamatok teljesen új megközelítésben kerültek újjászervezésre az alábbi szempontok figyelembevételével:

- Az inputvezérelt szemlélet felhasználó-orientált megközelítéssé történő átalakítása a *stakeholderek* igényei szerint:

- az adatszolgáltatói terhek jelentős csökkentése; valamint
- a publikációs idők extrém mértékű csökkentése útján;
- új adatforrások felhasználásával történő adatminőség-javítás;
- az adatpótlási eljárás teljesen új módszertani alapokra helyezése az adat-pontosság javítása érdekében;
- az adatfeldolgozási idők drasztikus csökkentése;
- teljesen automatizált adat-előállítási folyamat létrehozása a kézi interakciók kizárásával.

Az Intrastat folyamat újjászervezése megkövetelte a külkereskedelmi statisztika modernizációját is, ahol a korábbi humán erőforrás-intenzív folyamatot egy új módszertani és adatfeldolgozási alapokra helyezett, automatizált eljárás váltotta fel.

A folyamatos innováció és a projektalapú működés a hatékonyság növelése mellett javította a munkatársak körében az összetartozás érzését, nagyfokú elköteleződést alakított ki a fejlesztés célja iránt.

A projekt kiváló bizonyítékként szolgál arra, hogy a hivatalban az alulról jövő kezdeményezések is vezethetnek komoly nemzetközi eredmények eléréséhez. A projekt azt is igazolta, hogy a hivatal IT-portfóliója rendkívül sokrétű lehetőséget kínál a fejlesztések támogatására.

2026-ban még egy ütemben van lehetőség az adatszolgáltatói terhek csökkentésére, amivel 2022-höz – az EU által rögzített bázisévhez – képest összességében 50%-nál is nagyobb hatékonyság-növekedést fog realizálni a termék-külkereskedelmi statisztika.

Az adat-előállítás teljes megújítása pedig szilárd alapot tud adni ahhoz, hogy a ráépülő folyamatok, köztük a tájékoztatáshoz az outputok előállítása is automatizálásra kerüljenek.

¹ Az útvonalfüggőség a múltbéli döntéseknek és folyamatoknak a jelenre és a jövőre gyakorolt hatását jelöli, amelynek eredményeként egy szervezet akkor is kitarthat az elavult megoldások mellett, ha már újabb, hatékonyabb alternatívák állnak rendelkezésre.